

RODOLJUB.

Izhaja 1. in 3. soboto vsakega meseca ter stane za vse leto 80 kr., za pol leta 50 kr. — Za oznanila plačuje se od dvostopne petit-vrste 8 kr. če se enkrat tiska; 12 kr. če se dvakrat, in 15 kr. če se trikrat tiska. — Večkratno tiskanje po dogovoru. — Naročnina in inserati blagovolijo naj se pošiljati „Narodni Tiskarni“ v Ljubljani, vsi spisi in dopisi pa uredništvu „Rodoljuba“. — Pisma izvolijo naj se frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Graško nadsodišče in Slovenci.

Velika borba, katero smo bili Slovenci prisiljeni voditi proti graškemu nadsodišču, ki je slovenskim strankam in njihovim zastopnikom branilo, razpravljati pri vzklidnih razpravah v svojem jeziku, je končana in sicer za nas ugodno.

Niti trenotek nismo dvomili, da se stvar dožene v našem smislu. Slovenski pravniki so jasno in neovržno dokazali, da nam po zakonih in predpisih gre ta pravica in zato smo brez strahu čakali na izid borbe.

Ministerstvo ni hotelo, kakor je bila njegova pravica, kratkim potom odrediti, da mora graško nadsodišče o slovenskih pravnih slovenski razpravljati, ampak je prepustilo najvišjemu sodišču, da najprej načeloma razsodi v stvari.

Najvišje sodišče je v takozvani plenisimarni seji, katera se je vršila pod predsedstvom prvega predsednika Stremayrja in katere so se udeležili vsi senatni predniki in vsi dvorni svetniki, torej vsi člani, sklenilo spoznati, da je graško nadsodišče kršilo zakone in naredbe, ko je prepovedalo slovensko razpravljanje, in da je graško nadsodišče dolžno o slovenskih pravnih zadevah razpravljati v slovenskem jeziku.

Dosegli smo torej svojo, v zakonih zajamčeno pravico in ves krik in ropot naših nasprotnikov nam je ne odvzame, dasi se ta krik in ropot razlega po celi državi.

Razsodba najvišjega sodišča je velike važnosti. Ni je smatrati za razsodbo v enem posameznem slučaju, kakor so jo poskušali tolmačiti trabantje graškega višjesodnega predsednika grofa Gleispacha, ampak smatrati jo je za načelno določbo, kateri se bo moralo tudi graško nadsodišče brezpogojno ukloniti, naj je že grofu Gleispachu in višjesodnim svetnikom všeč ali ne.

Vsled te razsodbe zadene pravosodno ministerstvo dolžnost, da poskrbi, kar treba, da se bodo slovenske obravnave pred graškim nadsodiščem tudi mogle vršiti. Sedaj je to skoro nemogoče. Pri graškem nadsodišču ogromna večina višjesodnih svetnikov ni zmožna slovenskega jezika ali k večjemu le nezadostno. Prav malo je višjesodnih svetnikov, kateri bi bili sposobni, razumeti slovensko obrnavo.

Ker se bode moralo odslej o slovenskih pravnih zadevah slovenski razpravljati, nastane neizogibna potreba, da se za take razprave ustanovi poseben senat, čigar člani bodo slovenskega jezika popolnoma zmožni ter sposobni, razsojati na podlagi ustnih slovenskih razprav. Kakor

je bivši pravosodni minister grof Schönborn z naredbo z dne 3. februarja 1890 določil za praško nadsodišče, da morajo gotovo število nadsodnih svetnikov biti zmožno nemškega jezika, tako se mora sedaj ukreniti tudi za Gradec. To zahtevamo Slovenci, ker vidimo samo v taki določbi jamstvo, da se bo o slovenskih pravnih pravilno in zakonito razsojevalo, kajti jezikovno nesposobni uradniki tega tudi kraj najboljše volje ne morejo storiti.

Ribniška smešnica.

(Konec.)

Drugi dan o poldne kojnar kojne damu prižene, stari je prišel damu, novaka pa naj; zdaj sem si mislil: Mlad je, morè se je z drugimi kojni spustil. Šel sem te po cajli vasi od kapka do kapka, novaka naj; uprašal sem kojnarja: Najsi nič vidil mojega novaka? — Ja, denes zjutraj je še bil per starem kojnu. — „Ja, novaka naj“, šel sem damu. Djal sem svojemu bratu: „Andrajc, pajdi, greva novaka iskat!“ — Šla sva te ne siela pa na goli hrib; ne golem hribu sem djal: „Andrajc! ukup ne smajva hodit'. pajdi ti gori na verh požarnice, kjer je ankrat „šranga“ stala, od ondot pajdi po ložinskem puotu do križ puota, kjer se grie v ravni gost, od tam pajdi na vümek, potlej pajdi k staji in h ternjavi staji; potlaj pajdi h prajski, h rvavi persti, pa h matlovim dnarjem; od tam pajdi po cajsti do puokstuojna, od tam pajdi na ravensko stezo v kočevska siela; od tam pajdi v naša siela, ne kačji hribec, od tam pajdi ze kuobel h gurajnemu ognišči, od tam v čertež, ze uoberšič, ze kuoškimi njivami, k marinkinim lazcem do vratec; potlej pajdi čez leščevje, čez rieber na zelnice, pa ne hrib h debejli črašnji, pa ne siela doli.“ —

„Jest griem pa ze grasovčevega Juožla ogradico, ze jaklovega Martinka ogradico in pa ze žikernovo ogrado, ze male in ze velike njive, za dlajnsko žüpnico in jaselnico, pa ne ložinske „faltuor“, od tam pa po ložinskem puotu nezaj ze vodene doli, ne goli hrib in ne sielih bova pa spet vkep prišla.“ —

Šla sva te, koker sva se bila zmajnila; in jest, koker te griem proti zevujdnemu dolu, ka slišim; v ani dolini zgonec zabrenketa; in sem djal: Ta zgonec je mojega novaka, tok zdaj vajm, de je v leti dolini; pa griem še v uno dolino pogledat, morde svojmu dobru dajlu st'rim, če se je še kateri drugi kojnj zgubil; — potlej griem nezaj v dolino, ka vidim, de muj novak h tlam glavuo derži in se naj muogel več ganiti', povodčeva gebica se je bila ze an

štergelj zateknila, de se naj muogel sam rajšit'; — k srieči sem jest imel pipec pri sebi, de sem muogel gebico odrajzat'; — vse je blu poteptanu pod njegovimi nogami on bi se bil rad rajšil, pa se naj muogel; — odvezal sem te potlej „cügelj“ od povodca, pa te ga peljam prot' sielam ka te zagliedam Andrajca, ki grie doli čez rieber prot' zelnicam, pa ga vprašam, če je niašel kojna? Jest ga čakam, ko pride ga uprašam: zekaj najsi povajdal, če si niašel kojna? Kaj ti najsem z glavuo odmajal in pa z jezikom „če“ naredil? — Preketa šiema, kedu te bo slišal in vidil tako dieleč? — He, preket budi, še vieča šiema si ti, ki kojna ne „cügli“ peljaš, pa mene uprašáš, če sem niašel kojna! — Imaš prav, Andrajc; in taku, bodi ga Bug zahvaljen, novak je bil spet v rokah, in jest sem potlej vsem svojim sosajdom ta svet dal, de nikoli naj trajba kojni na glavi povodca pustit' in pa ne „štrik“ žgonca ne vrat privezat', temuč ne jermenec ali pa ne tertu, zetu, de se ne more kojnj ne štergelj zateknit'.

Politični pregled.

Državni zbor še vedno ni prišel do resnega dela in je primoran dragi čas tratiti s praznimi, dasi hrupnimi razpravami o predlogih raznih nemških strank, naj se obtožita bivše Badenijevo in sedanje Thunovo ministerstvo. Ti predlogi so bili doslej vsi odklonjeni, predlog, da naj se obtoži bivše Badenijevo ministerstvo le z majhno večino.

Proračunski odsek je po dolgih razpravah sprejel načrt zakona o zboljšanju plač državnih slug.

Nagodba. Pododseki, kateri so bili izvoljeni, da pretresajo zakonske načrte o nagodbi, delajo prav marljivo dasi se Nemci zelo trudijo, razprave zavleči. Najvažnejša načrta sta v pododsekih dognana in prideta sedaj v odseku na razpravo. Vzlic temu ni misliti, da bi državni zbor prišel v položaj sklepati o nagodbi.

Hrvatska. V različnih listih je citati zatrdilo, da se delajo priprave za združenje Dalmacije s Hrvatsko, oziroma z deželami ogerske krone.

Ogerska. V ogerskem državnem zboru je začela opozicija strasten boj proti se danjemu ministerstvu. Opozicija zahteva, naj se ne sklene več nagodba z Avstrijo, ampak naj se razmerje mej Avstrijo in Ogersko za poslednjo samostojno uredi, a ker se vlada neče temu udati, je začela obstrukcijo. Ogerski državni zbor se doslej sploh še ni mogel baviti z nagodbo, ker je to opozicija preprečila. Povrh uprizarja opozicija še hrupne prizore zaradi različnih

druzih zadev, tako da je vlado že prignala v največjo stisko.

Angleška se močno oborožuje, dasi so Francozi glede Fašode popolnoma odnehali. Sodi se, da se hoče Angleška popolnoma polastiti Egipta, kar bi seveda zadelo ob tak odpor raznih družih držav, da bi lahko prišlo do vojske, za kateri slučaj se Angleška že zdaj pripravlja.

Kreta. Končno je odklenkalo turškemu gospodstvu na tem otoku. Turški vojaki in uradniki so ga zapustili, tekem prihodnjih dni pa nastopi grški princ Jurij svoje mesto kot upravitelj otoka.

Domače in razne novice.

(Znamenita ustanova.) Slavni slovenski mecen g. Josip Gorup, kateremu se ima slovenski narod zahvaliti za premnogo veledušnih ustanov in naprav, je v proslavo petdesetletnice cesarjevega vladanja daroval svoto 30.000 gld. v svrhu, da se napravi iz nje ustanova v podporo mladeničev slovenske narodnosti, kateri študirajo na kaki trgovinski akademiji. Ginjeni po tem novem dokazu redkega rodoljubja in veledušne požrtvovalnosti kličemo iz dna srca: Slava dičnemu mecenu Josipu Gorupu!

(Osebne vesti.) Višji davčni nadzornik J. Lončar je imenovan finančnim svetnikom v Ljubljani, davčni nadzornik J. Kalan pa višjim davčnim nadzornikom. — Sodni pristav dr. Silvin Hrašovec je premeščen iz Velikih Lašč v Maribor, sodni pristav J. Pogačnik iz Krškega v Kranj in sodni pristav Jos. Žmavc iz Žužemberka v Krške. — Avskultant v Ljubljani Milan Dolenc je imenovan sodnim pristavom v Žužemberku. — V Idriji so imenovani višji fužinski upravitelj Karol Mitter rudniškim svetnikom, inženjer Karol Svoboda strojnim inspektorjem, fužinski upravitelj Alojzij Zdrahal višjim fužinskim upraviteljem, rudniški upravitelj Teodor Sternberger višjim jamomercem in inženerski pristav Jaroslav Šotola strojnim inženjerjem. — Fužinar v Celju Fran Gostiša je imenovan fužinskim upraviteljem.

(Umrla) je v Ljubljani rodoljubkinja gospa Pavla Martinak roj. Arce, soproga c. kr. deželnosodnega svetnika v starosti 55 let.

(Deželnozborski mandat) je odložil deželni poslanec iz kranjskega veleposestva grof Ervin Auersperg.

(Častno meščanstvo) je podelila mestna občina Metlika deželnemu predsedniku baronu Heinu.

(Popolni postni spregled) podelil je sv. Oče za petek, dne 2. decembra, povodom cesarjeve vladarske petdesetletnice in sicer za vse škofije avstro-ogerske monarhije.

(Slovenci in pariška razstava leta 1900.) V Ljubljani se je sestavil poseben odbor, kateremu je naloga, prirediti skupen obisk pariške razstave. Slovenci bi pri tem nastopili kot posebna narodnost. V tem odboru so: župan Hribar (načelnik), ces. svet. Murnik (načelnikov namestnik), kanonik Šušnik, dr. Krisper in notar Plantan.

(Prvi slovenski parobrod) je dala napraviti firma Gorup. Izpustili so ga te dni v Trstu v morje. Parobrodu je ime „Triglav.“

(Neprijetno iznenadenje.) V Trstu je prišel priprost človek na pošto. Ker za-

vitek, ki ga je hotel odadti, ni bil prav narejen, ga je uradnik vrnil. Neki navzočni gospod je uradniku rekel, naj moža pouči, kako mora biti zavitek narejen, a uradnik tega ni hotel storiti. Dotični gospod je stopil k kontrolorju, a tudi ta ni hotel ničesar storiti, dokler mu ni gospod povedal, kdo da je, namreč — nadvojvoda Salvator.

(Družba sv. Mohorja.) Ta družba, na katero smo Slovenci po pravici ponosni, izdala je ravnokar svoje letošnje knjige. Za malenkostni prispevek 1 gld. dobé družabniki šest knjig in sicer tako lepe oblike in vsebine, da so jih lahko veseli. Družba je izdala naslednje knjige: 1. Naš cesar, spomenica ob 50leiniici njegove vlade, spisal Jožef Apih. To je prekrasna knjiga. Pisatelj nam v njej popisuje — v mični in zanimivi obliki — cesarjevo življenje od rojstva do naših dni. Knjiga je okrašena z mnogimi prelepimi podobami tako, da se je oveseli vsak Slovenec. Družba ni mogla cesarjeve petdesetletnice lepše praznovati, kakor da je izdala to sijajno knjigo-spomenico. 2. Kolar. Ta prinaša razen imenika članov, različnih poučnih in zabavnih spisov, mej njimi nekaj tacih, katere bi lahko pogrešali. Tudi koledar je okrašen z raznimi podobami. 3. Zgodbe svetega pisma. Slovencem priredil in razložil dr. Fr. Lampe. Te knjige je izšel že peti snopič. Tudi ta je pisan lepo in mično ter ima več mičnih podob. 4. Poljedelstvo. Te knjige, katero je spisal učitelj na deželni kmetijski šoli na Grmu Viljem Rohman, odličen strokovnjak, in ki je okrašena z raznimi podobami, je letos izšel drugi snopič. Slovenski kmetovalci se gotovo razvesele te izvrstne, temeljite knjige in le želeli je, da bi jo pridno prebirali in da bi se tudi ravnali po danih jim naukih, saj bi bilo to njim samim na največjo korist. 5. Slovenske večernice prinašajo več poučnih in zabavnih spisov. Letos je izšel že 51. snopič. 6. Veliki katekizem. Družba je storila prav, da je izdala to učno knjigo. Tako je slovensko občinstvo preskrbljeno z jedno tistih knjig, s katero gotovi ljudje radi špekulirajo. Družba je imela letos 77131 udov, za 5391 več kakor lani. Svoje knjige je razposlala v 463.786 izvodih. Veseleč se uspevanja družbe sv. Mohorja, jej želimo, naj bi vedno rasla in razvijala ter delovala za prosveto slovenskega naroda.

(Družbe sv. Cirila in Metoda sladna kava) je izšla. Zavitkom v narodnih barvah po $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{10}$ kg vsebine je napis: „Sladna kava družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“. Blago je najboljšje. Cene na drobno in debelo so jednake sovrstnim kavam. Založnik te kave je Ivan Jebačič, trgovec v Ljubljani. Sedaj imamo Slovenci poleg izborne družbine kave (cikorije) tudi sladno kavo. Tem načinem je vstreženo mnogim željam po domači kavi. Rojakinje in rojaki! Segajte po tem domačem blagu, ker tem potem razširjate slovensko ime in podpirate družbo sv. Cirila in Metoda, ki ni samo vsestranske podpore vredna, ampak tudi potrebna, osobito sedaj, ko množi svoje šolske zavode.

(Darilo.) Občina vrhniška je za spomenik cesarja Franca Jožefa I. v Ljubljani v zmislu sklepa županskega shoda ljubljanskega dovolila prispevek 200 gld.

(Kmetijsko ministerstvo) je potrdilo statut kemijskega preskuševališča v Ljubljani ter je določilo, da je naslov temu zavodu: Kmetijsko-kemijsko preskuševališče za Kranjsko v Ljubljani. Posebne važnosti je

§ 4. tega statuta, ki se glasi: Preskuševališče ima pravico, izdajati listine o izidu svojih preiskav in preskušanj, ki so v tesni zvezi s kmetijstvom in s tehniško porabo kmetijskih surovin. Za veljavnost teh listin je potreben ravnateljev podpis in pečat preskuševališča.

(Ponesrečil) se je dne 4. t. m. v Beli Peči tesarski mojster Jernej Burja iz Zaspri pri Bledu. Pri polaganju tramov je padel tako nesrečno z zida na tlak, da se je takoj ubil.

(Stekel pes) priklatil se je zadnje dni s Hrvatskega in je v okolici Metlike popadel in ugriznil — kolikor se je moglo dognati — 23 psov in 2 gosi. Storilo se je vse, da se prepreči razširjenje steklosti. Stekli pes je ugriznil tudi posestnika Antona Kočevarja iz Radovič in sicer v roko. Kočevarja je okrajno glavarstvo takoj poslalo na Dunaj v Pasteurjev zavod.

(Tatvina.) V Črmošnjicah je gostilničar Ivan Penca dal svoji ženi denarnico, v kateri je bilo 300 gld. Žena jo je položila na posteljo v sosedni sobi. Dva Hrvata sta to videla in denarnico ukradla ter zbežala.

(Ubegli kaznjenci.) Iz kaznilnice v Kopru so ono soboto pobegnili trije nevarni kaznjenci. Jeden izmed njih je s ponarejenim ključem odprl celici drugih dveh in potem so vsi trije srečno utekli iz poslopja ter v neki bližnji hiši dobili kmetško obleko. V nedeljo zjutraj so jednega begunov v Pomjanu vjeli, drugima dvema pa še niso prišli ne sled.

(Predrzna tatvina.) Kočevska orožniška postaja je dobila pred nekaj dnevi od orožniškega zapovedništva v Ogulinu na Hrvaškem obvestilo, da se je šest znanih tatov odpravilo v Kočevje z namenom, da izvrše tam večjo tatvino. Vsled tega so bile storjene najboljše varnostne priprave in so razen orožnikov patrolirali tudi finančni stražniki in gasilci. Zlasti se je gledalo na razne pristave, češ, tatovi bodo bržčas kaj užgali in splošno razburjenost porabili, da izvrše svoj namen. Jedna patrolja je naletela na tri sumljive Hrvate in jih ustavila, a jih zopet pustila iti, ker so rekli, da so drvarji in da iščejo službe. To so se mogli tatovi smejeti, ko so tako po ceni odnesli kopita. Patroliranje je trajalo vso noč, vrh tega pa je tudi skoro vsak posamni prebivalec imel svojo stražo. V pivovarni g. Petra Jaklitscha je bilo vse kar polno straž, samo v jedni sobi jih je bilo kar 17. A mej tem, ko so te straže popivale in patrolje patrolirale, so se tatovi vtihotapili v Jaklitschevo pivovarno in v najbližji soseščini tiste sobe, kjer je sedelo 17. straž, vlomili železno Wertheimovo blagajno in odnesli 3000 gld. denarja.

(Nesreča.) Dne 10. novembra našli so ljudje v Gradašci utopljeno žensko, katere nihče ne pozna. Ker ni na utopljenki nobene poškodbe in se je našlo pri njej 3 gld. denarja, se domneva, da je žena po nesrečnem slučaju padla v Gradašco, kjer je našla smrt.

(Deželni zbor goriški in slovenski poslanci.) Z ozirom na razprave v raznih časopisih, naj bi slovenski poslanci goriški zopet vstopili v deželni zbor, so ti imeli posvetovanje in so sklenili, da še ni nobenega vzroka, da bi opustili abstinenco, katero so bili začeli, ker jim italijanska večina v nekaterih, za Slovence jako važnih vprašanjih ni hotela ugoditi. Slovenski poslanci goriški bodo torej nadaljevali abstinenco, kar je jako nespametno in bo imelo

slabih posledic, se posebno, ker so učitelji postali skrajno nezadovoljni. Goriški in istrski učitelji so imeli shode, na katerih so zahtevali zvišanje plač. Istrski poslanci se zavzame gotovo za to in spravijo stvar v deželni zboru na dnevni red, na Goriškem pa stvar ni tako jasna, ker hočejo slovenski poslanci privoliti v zvišanje učiteljskih plač samo če se ustanovi deželni šolski zaklad, s tem pa se Italijani ne bodo sprijaznili, ker bi potem mesto Gorica morala plačevati velik del troškov za šolstvo cele dežele. Učitelji seveda nečejo čakati, da se ta borba med strankama v dež. zboru dožene, postali so nezadovoljni in ta nezadovoljnost utegne roditi slabih posledic.

(Tržaško državno pravdnništvo) vlaga še vedno italijanske obtožnice proti Slovencem, dasi je dobilo določen nalog, vlagati jih v slovenskem jeziku. Čudno, da slovenski poslanci ne demonstrirajo proti temu v državnem zboru.

(Občni zbor društva „Edinost“ v Trstu) se je vršil v nedeljo, dne 13. t. m. ob obilni udeležbi. Sprejel je več resolucij glede najvažnejših in najnujnejših potreb tržaških in istrskih.

(Primorski učitelji) so imeli v Trstu in v Gorici shode, na katerih so se posvetovali o korakih, ki naj jih store v prid regulacije učiteljskih plač in sklenili, poslati k cesarju deputacijo, naj izprosi njegovo podporo.

(Novomeški most.) Novi zidani most, ki vodi naravnost s trga preko Krke, je srečno dogotovljen in se že porablja, stari most že podirajo.

(Sadni trg) in sicer za namizno sadje priredi kranjska kmetijska družbe v drugi polovici meseca novembra.

(Novo gospodarsko društvo) se zbere na Igu. Dne 6. t. m. je bil osnovalni zbor. Tako se klerikalci drže sprave!

(Potres.) Minolo soboto se je v Črnomlju primeril potres, kateri pa ni naradil škode.

(V vodnjak je padel) 7. t. m. posestnik in mizarski mojster Lovro Hribar iz Križa v kamniškem okraju. Bil je vinjen in se v Suhodolih, hoteč piti vodo, prekucnil v sedem sežnjev globoki vodnjak gostilničarja Črnetu.

(Roparski napad.) Iv. Bežek iz Predjame je te dni roparski napadel nočnega čuvaja Ivana Petroviča iz Bukovja. Poskusil ga je ubiti in oropati, a mož se je rešil. Roparja so zaprli.

(Proces Lucheni.) V četrtek, 10. t. m., se je vršila razprava proti zveri v človeški podobi, ki je prinesla toliko žalosti našo cesarsko hišo in vse zveste podanike te države in ki je izvršila čin, nad katerim se je zgražal ves svet, kjer je še kaj človeškega čuta. Ob desni in levi zatoženca so stali v dvorani redarji. Obtoženec se je vel cinično, kakor da je ponosen na svoj čin. Vzkliknil je: Pričnite vendar enkrat! Mej čitanjem obtožnice je vzklikal Lucheni vmes. Redarski korporal Lacroy je povedal, da mej potoma, ko so ga vodili v zapore, Lucheni ni obžaloval, kar je storil in je še vzkliknil: „Kogar je zadel tak instrument, ta je končan“. Obtoženec je trdil, da ni imel sokrivcev, ampak je postopal na svojo roko. Ako bi bil imel dne 10. septembra 50 frankov, ne bi bil umoril cesarice, ampak bi bil potoval v Italijo, da bi umoril italijanskega kralja. Sicer pa je to vse jedno, to že preskrbi kdo drugi. Obtoženec je pritrdil tudi, da je pila tisti

instrument, s katerim je umoril cesarico. Na to so se zaslislali zdravniki, ki so izjavili, da je smrt nastopila vsled izkrvavljenja. Priča Ecuyer je izjavil, da je Lucheni rekel, da je prišel v Genevo, da umori vojvodo Orleanskega. Toda prišel da je dva dni prepozno. Dnevi vojvode da so šteti, v letu dni da ga ne bode več. Ako bi bil dobil nalog, umoriti kralja italijanskega, tedaj da gotovo ne bi bil zgrešil svojega cilja. Lucheni je potrdil, da je res govoril tako. Predsednik: „Ko ste kupili pilo, ste že vedeli čemu?“ Lucheni: „Seveda, to sem že vedel“. Jedna priča je izjavila, da je rekel Lucheni, da mora koga umoriti, toda kakega imenitnika, da bodo časniki govorili o tem. Lucheni potrja to. Stavbenik Totis, pri katerem je Lucheni služil tri leta, se je izjavil ugodno o njem. Sokrivec Martini izjavlja, da je na zahtevo Luchenijevo napravil roč za pilo. O tej izjavi je Lucheni zadovoljno mel roke ter je pripoznal, da je s preudarkom umoril cesarico. Vedel da je tudi, da je pila nevarno orožje. Vse da je storil, da se umorstvo gotovo posreči. Na vprašanje: „zakaj“, je odgovoril: „radi bede“ ter pripomnil, da ga je že na dan njegovega rojstva zapustila mati. Nadalje se je izjavil, da je izvršil umorstvo v Švici, ker je bil slučajno tam, ne pa radi tega, ker ni smrtne kazni. Želel bi, da bi ga sodili v Lucernu, kjer je še smrtna kazen. Cesarico si je izbral za žrtev, ker je visoko stoječa oseba, cesarica. Na vprašanje, česa da se nadeja od tega, je odgovoril: „Nič, za-se prav nič. Nagib je bil maščevanje za moje življenje“. Predsednik: Ako bi šlo za to, da še enkrat storite ta čin, ali bi ga izvršili? Lucheni: Čemu naj bi storil še enkrat, ko je že storjeno. Sicer bi pa storil kaj takega še enkrat. S tem je bilo zasliševanje zaključeno. Ko je državni pravdnik v svojem govoru slikal čin, je vzkliknil Lucheni: Prav dobro! Državni pravdnik je slikal umorstvo kakor čin sovraštva, neizrečenega samoljubja in je povdaril, da je Lucheni postopal vsestranski s premislekom. Zahteva, da se odklonijo vsakoršne olajševalne okolnosti. Vprašanja porotnikom so se glasila: Ali je Lucheni kriv umorstva na cesarici in kraljici Elizabeti? Ali je postopal z namenom? Ali je postopal zavratno? Po posvetovanju 20 minut so porotniki potrdili vsa tri vprašanja in so odklonili olajševalne okolščine. Sodišče je obsodilo Luchenija na dosmrtno ječo. Ko so ga odvajali iz dvorane, je vzkliknil Lucheni: Živela anarhija! Smrt sedanji človeški družbi.

(Atentat na ulici.) V Livornu je neki neznan, jako fino oblečen gospod napadel na ulici policijskega uradnika Baroneta, mu z britvijo prerezal vrat in potem odnesel pete. Še doslej mu niso prišli na sled.

(Smrt v cirkusu.) Posestnik cirkusa Belley je dajal v Meranu predstave. Predstavil je novega konja. Konj je nakrat z zadnjim nogo udaril in ravnatelj Belleya zadel s tako silo v želodec, da je bil nesrečni mož hipoma mrtev.

(Roparski napad na železnici.) Pred postaj Chersey pri Windsorju na Angleškem je neki mož poskusil stopiti z vlaka. Sprevodniku se je čudno zdelo, kaj beži in ker je bila moževa obleka raztrgana in mož nekoliko opraskan v obrazu, ga je prijel. Ko so pogledali v kupe, v katerem se je bil ta mož vozil, našli so tam na pol mrtvega gospoda, ki je povedal, da ga je bil oni mož mej vožnjo napadel, mu vrgel vrv okrog vratu in ga davil ter — misleč da je že mrtev — ga oropal.

Važnost in poraba živinske soli.

Sol je živilo, pa tudi začimba. Za zgradbo in v ohranitev živalskega telesa je neobhodno potrebna, zakaj brez soli se ne more tvoriti in ne delovati skoro noben organ. Posebno ugodno upliva na prebavila, ker pomnoži izločevanje prebavljajočih so-

kov, povzroči boljše in čvrstejšo prebavo in poveča vžitnost. Sol tudi pospešuje obtok krvi, menjavanje las in dlake ter vzbuja spolni nagon.

Kakor druge začimbe, tudi sol ne oživlja samo snedenosti, temveč manjša tudi slabšni učinek jako vodenih in na rudninskih tvarinah revnih živil ter naposled zboljša ali zakrije slab okus klaje, ki živalim manj ugaja. Toda sol nima moči, kakor nekateri mislijo, da bi izprijeno, od gliv napadeno, plesnivo ali zaduhlo krmo napravila neškodljivo in nesumno, zakaj to če sploh mogoče, se more zgoditi le s tem, da se zadosti opari, temveč v tem slučaju zakrije tudi le slab okus, ne da bi krmi odvzela škodljiva svojstva.

Potreba soli je različna ne le za posamezne živali, temveč je zavisna posebno tudi od kakavosti klaje. Razmerno največ soli potrebujejo ovce in koze, manj goveda in svinje, najmanj konji in osli. Ako se konjem polaga samo oves, seno in rezanica, shajajo tudi brez posebne primesi soli. Mesojedci dobijo že s svojo hrano dovolj soli, tako da jim ni treba posebej polagati. Hrana rastlinojedcev pa ima le v izjemnih slučajih toliko soli v sebi, da zadošča živalski potrebi, in sicer navadno samo tedaj, ako živali dobivajo dovolj surove klaje, ki je zrastle blizu morskega obrežja ali na drugem solnatem zemljišču. V vseh drugih slučajih je pokladanje soli za zdravje živali le koristno; pri živalih pa, ki težko delajo, se to sploh opustiti ne sme.

Čim bolj se krmljenje živine razločuje od naravnih razmer, tembolj potrebno je pokladanje soli, torej posebno, ako se živina samo v hlevu krmi ali če se ji polaga puhla klaja ali obrtniški odpadki iz pivovaren, žganjarnic, sladkornic, skrobarnic i. dr. Ako je hrana večinoma sestavljena iz kalijeve, pa malo solnate klaje, kakor repe, krompirja, zrnja in njegovih odpadkov, oljčnih tropin, od dežja sprane, slabe ali močno zlesenele surove krme, tedaj potrebujejo živali razmerno več kuhinjske soli kakor ob krmljenju s solnatim živežem (mlekarskimi iz sirotkarskimi odpadki, melaso), ali dobrim senom in deteljo, ali na primerni paši. Tudi sicer dobro planinsko seno ima po navadi le malo kuhinjske soli v sebi.

Koliko soli naj se poklada živalim, je seveda zavisno od ravno omenjenih okolščin; povprečno pa zadoščajo te le množine živinske soli na dan za jedno živinče: za bike in težke pitane vole 40—60 g, za vprežne vole 30—40 g, za molzne krave 20—30 g, za mlada goveda 10—20 g, za ovce in koze 2—6 g, za svinje 3—10 g, za konje in osle 10—20 g.

Da sežemo po večjih ali manjših napovedanih množinah, ali da jih celo prekorajimo navzgor ali navzdol, je zavisno razven od kakavosti živeža tudi od živalskega života; v tem zadnjem oziru lahko služi za merilo, da v obče za vsakih 100 kg živo teže zadošča množina množina 4 do 6 g soli na dan in da mlade in molzne živali potrebujejo razmerno več soli. Ako se pokladajo večje množine soli, kakor približno 10 g na 100 kg žive teže, tedaj se prebavljanje in izkoriščanje živeža bolj ovira kakor pospešuje, in izločevanje mleka pojemlje. Po trajnem preobilnem pokladanju soli nastane kronično zastrupljenje, ki se pojavlja v mršavosti živali, izvrganju, shujšanju, slabosti v zadnjem koncu života, v uščivanju, driski, v nagonu k bljuvanju, kakor tudi vnetici želodca in črev, in naposled more povzročiti tudi smrt. Za zdravlilo se konjem in govedom sicer sme 100—150 g, ovcam in svinjam 20—30 g kuhinjske soli na enkrat podati ali pri tem je treba previden biti, ker vsled použitka zelo velike množine soli lahko nastopi krč in smrt. Učinek soli se v vseh slučajih še pomnoži, ako živali nimajo priložnosti, da bi takoj po uživanju soli pile.

Najpriprostejši način pokladanja soli je enakomerno potrošanje klaje s soljo ali dobro pomešanje soli z rezanico, otrobi i. dr., ali raztapljanje v napoju. V vseh okoliščinah se priporoča, vsaki živali po-

sebej odmeriti namenjeno ji množino soli, da vsled nejednake razdelitve ne dobi jedna žival preveč, druga nič. Najbolje je, če se sol poklada vsak dan, ako pa razmere tega ne dopuščajo, se pa primerna množina soli živalim položi samo dva ali trikrat na teden. Ako je sol, ki naj se živalim poklada, gručasta, naj se poprej zdrobi in in preseje, da živali ne pogoltne večjih solnih kosov, ki se v želodcu le počasi razstopijo ter povzročijo trajno škodljivo draženje želodčne sluznice. Pri ovcah je treba tudi na to gledati, da sol ne pride z runom (kožo) v dotiko, ker se ovce sicer ližejo in si pridobijo tako grdo razvado, da „volno žrejo“.

V mnogih slučajih je bolje, namesto zrnato sol pomešati s klajo in jo pokladati živini, da se ji pokladajo solne gruče (kamenjena sol ali umetni solni kamni) za lizanje, zakaj na ta način živali lahko povžijejo soli po svoji potrebi in se navadno tudi manj soli porabi, ker se nič ne izgubi in ne potrat.

Ti solni kamni za lizanje pa morajo na vsak način biti tako gosti in trdno spojeni, da se ne krhajo in živalim ne dajo priložnosti, pogoltniti večje solne kose, kateri, kakor že omenjeno, na želodec škodljivo vplivajo.

(Konec prihodnjič.)

Poslano.*

Podpisani preklicujem one besede, s katerimi sem razžalil gospoda Antona Klobučiča in obžalujem to razžalitev.

Arziše, dne 9. novembra 1898.

Andrej Mohar.

*) Za vsebino tega spisa je uredništvo odgovorno le toliko, kakor veleva zakon.

Da obvarujemo naše bralce in prijatelje vsake škode, primorani smo, opozarjati na to, da zopet poskušajo ponarejati občepriljubljeno Kathreinerjevo Kneippovo sladno kavo. Posebno skušajo to ponarejeno kavo spečati na deželi, češ, kmetsko ljudstvo se ne pozna razločka med pravo in ponarejeno Kneippovo kavo. Za to svarimo, da nihče ne vzame druge sladne kave, nego jedino pravo v belo-modrem zavitku in spodobo župnika Kneippa kot varstveno znamko prevedeno, z imenom „Kathreiner“ označeno sladno kavo.

Samo to sladno kavo je priporočal visokochastiti gospod župnik Kneipp in samo ta sladna kava ima duh in okus prave bobove kave.

Svoji **Prodaja vina.** Svoji k svojim!

Imam v kleti pristno **istrsko črno in belo vino** od 18 do 30 kr. liter; dalje **žganje**, izvrstni **tropinovec** od 60 do 80 kr. liter; vse postavljeno na kolodvor državne železnice **Dinjan** (Dignano). Mali vzorčki se zaradi izgube časa ne pošiljajo. Dalje imam blizu 100 metr. centov **rudečega istrskega brinja** v vrečah za kuhanje žganja po nizki ceni, kakor tudi **olje** iz istrskih oljk.

A. M. Pujman
v **Dinjanu (Dignano), Istra.**

Uljudnej pozornosti posebno priporočeno!

V vsakem poštno-oddajnem okraji, v vsakej fari in po potrebi in želji tudi v vsakej občini, nastavi se razumna, delavna in zanesljiva oseba kot

zaupni mož in posredovalec

z ozira vrednim postranskim zaslužkom, ki se vedno množi in mnoga leta traja, od nekega, čez trideset let obstoječega domačega denarnega podjetja, priznane zanesljivosti in prve vrste. Pismene ponudbe pod „20.298“, **Gradec**, poste restante.

Odgovorni urednik dr. Ivan Tavčar.

Tržne cene v Ljubljani

19. novembra 1898.

	gl.	kr.		gl.	kr.
Pšenica, hktl.	9	80	Špeh povojen, kgr.	72	
Rež,	8	—	Surovo maslo, „	85	
Ječmen, „	7	—	Jajce, jedno . . .	03	
Oves, „	6	50	Mleko, liter . . .	08	
Ajda, „	10	—	Goveje meso kgr.	64	
Proso, „	7	50	Telečje	62	
Koruza, „	6	50	Svinjsko „	68	
Krompir, „	3	—	Koštrunovo „	36	
Leča, „	12	—	Piščanec . . .	42	
Grah, „	10	—	Golob . . .	17	
Fižol „	9	—	Seno, 100 kilo . .	178	
Maslo, kgr.	—	96	Slama, „	166	
Mast, „	—	75	Drva trda, 4 metr.	720	
Špeh svež, „	—	68	„ mehka, 4 „	520	

Loterijske srečke.

Gradec , 12. novembra.	9,	3,	37,	16,	8.
Linc , 5. novembra.	9,	25,	53,	15,	2.
Brno , 16. novembra.	68,	71,	35,	5,	84.
Dunaj , 29. oktobra.	27,	68,	2,	78,	40.
Trst , 5. novembra.	57,	69,	62,	84,	71.
Praga , 9. novembra.	42,	29,	54,	77,	14.

Zarezano strešno opeko

(Strangfalz-Dachziegel)

prešano opeko za zid
navadno opeko za zid

ponujata
po izdatno znižanih cenah

Knez & Supančič

tovarna za opeko v Ljubljani.

PRISTEN

Cena zavoja 25 kr. (50 vinarjev)
vsebins 500 gramov.

Kathreiner.
Kneippova sladna kava
v polnih zmih.

Kathreinerjeve tovarne za sladno kavo
Dunaj-Monakovo

V svojo lastno korist naj zshtevajo in jemljejo kupovalci le fako izvirne zavoje.

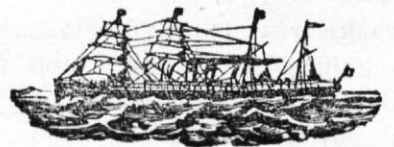
Zmešane lase

kupuje po najvišjih cenah in plača bolje nego vsaka zunanja firma

Ludovik Businaro

v Ljubljani, Hilšarjeve ulice št. 10.

Nabiralce las opozarjam s tem uljudno na mojo firmo.

Vožnje karte in tovarni listi v

AMERIKO.

Kralj. belgijski poštni parnik

Red Star Linie iz Antverpna

naravnost v

Novi Jork in Filadelfijo.

Koncesijonovana od visoke c. kr. avstrijske vlade.

Pojasnila daje radovoljno

koncesijonovana potovalna pisarna

E. Schmarda

v Ljubljani, Marije Terezije cesta št. 4,
(pritliče na levo).

Vizitnice

priporoča

„Národna Tiskarna“.

Najnižje cene
Največji izbor

Preobleke
Popravila

Skrbno izdelovanje

L. Mikusch
tovarna dežnikov
Ljubljana, Mestni trg 15.

Slovinci in Slovenke!

Prava „kava družbe sv. Cirila in Metoda“, katero dobite v vsaki prodajalnici, daje najboljši okus in lepo barvo črni ali mlečni kavi, ako jo k isti rabite.

Zahtevajte torej le povesod to izborna domačo kavo.

Glavni zalagatelj: **Ivan Jebačin**, Ljubljana.

Lastnina in tisek „Národne Tiskarne“ v Ljubljani.